

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Manole ve diğerleri/Moldova – 13936/02

Karar 17.9.2009 [4. Daire]

Madde 10

Madde 10-1

İfade özgürlüğü

Devlet radyo ve televizyon kurumunun bağımsızlığıyla ilgili yasal güvencelerin yetersizliği:
İhlal

Olaylar: Başvurucular, o dönemde Moldova'daki tek ulusal radyo istasyonu ve televizyon kanalı ve bir devlet şirketi olan, Teleradio-Moldova (TRM) çalışanlarıydı. Başvuruculara göre, TRM bütün varlığı boyunca siyasi bir denetime maruz kalmış ve Şubat 2001 tarihinde Komünist Parti'nin Parlamento'daki sandalyelerin büyük bir çoğunluğunu almasıyla bu denetim daha da sıkılaşmıştır. Özellikle TRM'nin üst düzey yöneticileri yerine Hükümet'e sadık kişiler getirilmiştir. Siyasi içerikli röportajlar sadece bir grup güvenilir gazeteciye verilmiş ve bu röportajlar iktidardaki partiyi iyi gösterir şekilde sunulmuştur. Sovyetler Birliği dönemiyle ilgili olumsuz bir imaj sunan veya Moldova ile Romanya arasında dilsel veya kültürel bağlar olduğunu gösteren gazeteciler kınanmıştır. Bu tür nedenlerle röportajlar kesilmiş ve programlar yasaklanmıştır. Muhalefet partileri düşüncelerini ifade etmek için çok az olanağa sahip olmuştur. Bu çizginin dışına çıkan gazeteciler disiplin cezalarına çarptırılmış ve hatta polis tarafından sorgulanmışlardır. 2002 yılının ilk yarısında, TRM personelinin sansüre karşı başlattığı bir grev sonucunda, başvurulardan iki tanesine disiplin cezaları verilmiştir.

Nisan 2002 tarihinde, Moldova Radyo ve Televizyon Koordinasyon Kurulu, TRM'nin uyguladığı sansür ile ilgili araştırma sonuçlarını yayımlamıştır. Kurul, bazı konu ve kelimelerin TRM röportajlarında hakikaten yasaklandıklarını tespit etmiştir. Ancak Kurul, diğer sansür iddialarını, gazetecilerin profesyonelliklerini gizlemek için ileri sürdükleri bahanelerden oluştukları gerekçesiyle, reddetmiştir.

Temmuz 2002 tarihinde, TRM'nin kamu şirketi haline dönüşmesiyle birlikte bütün personele eski işlerine devam etmeleri için sınav yapılmıştır. Bu münasebetle başvurulardan dördü ile senenin başındaki greve katılmış olan gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun işine son verilmiştir. Bu karara itiraz edilmişse de bir sonuç elde edilememiştir. İşten çıkarmalar nedeniyle yapılan bir basın konferansına katıldıklarından dolayı TRM üyesi on dokuz kişiye TRM binalarına giriş yasağı getirilmiştir. TRM'nin statü değişikliği Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin Moldova'yı radyo yayıncılık servisini reformdan geçirme ve

televizyon programlarında sansüre son vermeye çağıran bir kararına cevaben yapılmıştır. Her ne kadar bu projeyi değerlendirmek için bağımsız bir uzman atanmışsa da, bu uzmanın tavsiyeleri dikkate alınmamıştır. Yeni mevzuat çeşitli doğrudan siyasi müdahale biçimlerine izin vermeye devam etmektedir.

Başvurucular, AİHM'ye yaptıkları başvurularda, TRM'de gazeteci olarak çalıştıkları sırada devlet tarafından kurulmuş bir sansür rejimine maruz bırakıldıklarını iddia etmektedirler.

Hukuk – Madde 10: Bir devlet kamusal bir radyo yayıncılığı sistemi kurmaya karar veriyorsa, ulusal hukuk ve uygulama bu sistemin çoğulcu bir hizmet sunmasını güvenceye almalıdır. Özel istasyonların gerçek bir alternatif sunmak için daha çok güçsüz oldukları ve bir kamusal veya devlet şirketinin yegâne veya baskın yayıncı olduğu bir bölge veya ülkede, bu şirketin dengeli, bağımsız ve tarafsız bilgi ve yorumlar nakletmesi ve olabildiğince farklı görüş ve düşüncelerin ifade edilebilecekleri bir kamusal tartışma alanı sunması demokrasinin iyi işlemesi için zorunludur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi aracılığıyla sözleşmeciler devletler tarafından kabul edilen kamusal radyo yayıncılığı hizmetiyle ilgili kurallar bununla ilgili bilgi sunmaktadır. Katılımcı devletler ekonomik ve politik müdahalelere karşı kamu hizmeti yayıncılarının bağımsızlıklarını güvenceye alma konusunda sorumluluk aldılar. Bakanlar Komitesi'nin direktifleri, özellikle haber ve gündem programlarının hazırlanması ve sunulması ve personelin işe alınması, çalıştırılması ve yönetimi konusunda, yayıncılarla ilgili mevzuatta geçecek yayıncılık bağımsızlığıyla ilgili açık bir ifade ve kurumsal otonomiyle bu bağımsızlığın sağlanabileceğini göstermektedir. Gündemle ilgili programlar, olayları dengeli bir şekilde sunmalı ve düşüncelerin özgür oluşumunu teşvik etmelidir. Kamu hizmeti sunan yayıncıların resmi bilgi ve olayları yayınlamaya zorlanmaları istisnai bir durum ve yasanın öngördüğü şartlarla sınırlı olmalıdır. Gözetim organ ve yöneticilerinin statü ve atanmalarını belirleyen kurallar her türlü siyasi veya diğer müdahaleleri bertaraf edecek şekilde düzenlenmelidir.

Başvurucuların durumuna gelince, AİHM Şubat 2001 (ilgililer yayın politikası üzerindeki siyasi denetimin bu tarihte sıkılaştığını iddia ediyorlar) ile kabul edilebilirlikle ilgili kararını verdiği tarih olan 26 Eylül 2006 arasındaki dönemi dikkate alacaktır. AİHM TRM'nin Hükümet ve Cumhurbaşkanı'nın faaliyetleri lehine açıkça taraf tuttuğunu ve muhalefet partilerine yeteri kadar yer vermediğini gözlemlemektedir. AİHM siyasi açıdan hassas görülen veya olumsuz Hükümet imajı oluşturan bazı konulardan ve bu konularla ilgili tartışmalardan fazla bahsetmemekten ibaret bir politikanın varlığını ortaya koyan unsurların bulunduğunu da not eder. Örneğin, Radyo ve Televizyon Koordinasyon Kurulu, TRM'nin özellikle Romanya ile Moldova'nın ortak dil ve kültüre sahip olduklarına ve Sovyetler Birliği dönemindeki insan hakları ihlallerine göndermede bulunan bazı kelime ve ifadeleri yasaklama yönünde bir politikasının olduğunu belirtmiştir. Öte yandan, bağımsız veriler, Hükümet ve Cumhurbaşkanı'nın faaliyetlerine orantısız bir şekilde zaman ayırmaktan ibaret bir uygulamanın olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla başvuru sahiplerinin ifade özgürlüğü haklarına söz konusu dönem boyunca devam eden bir müdahale olmuştur.

Ayrıca, bu dönemin büyük bir kısmı boyunca, TRM'nin radyo ve televizyon yayıncılığı alanında Moldova'da neredeyse tam bir tekele sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu şirketin farklı düşünce ve politik tartışmaları yansıtan dengeli ve doğru bilgiler yayınlaması demokrasi için hayati bir önemdeydi. Kamusal bir radyo yayıncılığı sistemi kurmaya karar verdiğine göre, devletin, TRM'nin bağımsızlığını her türlü müdahale ve siyasi denetime karşı güvenceye alan bir hukuki çerçeve oluşturmak suretiyle, çoğulcu bir radyo ve televizyon yayıncılığı hizmeti sunulmasını güvenceye alma pozitif sorumluluğu vardı. Ancak bir siyasi partinin Parlamento'yu, Hükümet'i ve Cumhurbaşkanlığı'nı elinde bulundurduğu

söz konusu dönemde devlet bu sorumluluğunu yerine getirmeyi başaramamıştır. Yayıncılıkla ilgili faaliyetlerinin her türlü müdahaleye karşı yasa tarafından korunması için, TRM'nin statüleri değiştirilmiş ancak buna uygun bir yapı oluşturulmamıştır. Gözetim organı olan Radyo ve Televizyon Koordinasyon Kurulu, Parlamento, Moldova Cumhurbaşkanı ve Hükümeti tarafından atanan ve işten atılmaya karşı hiçbir güvenceleri olmayan üyelerden oluşuyordu. TRM'nin müdürü Radyo ve Televizyon Koordinasyon Kurulu'nun önerisi ve Parlamento'nun kararıyla atanıyordu. Yönetim Komitesi yerine Gözetmenler Komitesi getirildikten sonra bile bu organın on beş üyesinden, biri hariç, diğerlerinin iktidardaki partiye sadık insanlardan oluşmasından kaçınmaya izin verecek hiçbir güvence yoktu.

Kısacası, Hükümet'in politik organının denetimine karşı TRM müdürünü ve yayın politikasını koruyacak yeteri kadar güvence öngörmediğinden dolayı, bu konudaki mevzuat tamamen kusurluydu. Savunmacı Hükümet'in başvuruçuların iç hukuk yollarını tüketmedikleri yönünde ki ilk itirazına gelince, AIHM TRM'nin siyasi anlamda taraf aldığına ilişkin örnekler ve röportajlarda uygulanan sınırlamaların, TRM'yi iktidar partisinin politikasını yüceltmek için kullanmaktan ibaret olan ve idari uygulama olarak nitelendirilebilecek sistematik bir uygulamanın var olduğu sonucuna ulaşmaya izin verdiği kanaatindedir. Dolayısıyla, başvuruçular iç hukuk yollarını tüketme zorunluluğundan muaftırlar. Her halükarda AIHM başvuruçuların ana şikâyetleriyle ilgili olarak etkili bir iç hukuk yoluna sahip olduklarına inanmamaktadır.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 41 ve 46: Savunmacı devlet, mevcut mevzuatını 10. maddenin icaplarıyla uyumlu hale getirmek için, bir kanun reformu dâhil, genel tedbirler almakla yükümlüdür. Adil tatmin sorusu saklıdır.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.